

● مصاحبه با:
حضرت آیت الله سیدان
از حوزه علمیه خراسان

کاوشی در تبلیغات دینی

===== (شیوه‌ها، وظیفه‌ها و آفت‌ها) =====

می‌کند که فرمود: «و ما اعمال البر كلها و الجهاد فی سبیل اللّٰه عند الامر بالمعروف و النهی عن المنکر الا کشفته فی بحر لّٰجی؛ تمام کارهای نیک و حتی جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون آب دهان است در برابر دریای پهناور.»
مبلغان: با توجه به نقش و جایگاه رفیع تبلیغات دینی، وظیفه حوزه‌های علمیه را در گسترش تبلیغات دینی چگونه ارزیابی می‌کنید؟

مبلغان: باتشکر از حضرت عالی به خاطر وقتی که در اختیار ما قرار دادید، لطفاً درباره نقش تبلیغ در اسلام توضیح دهید.
□ در اهمیت تبلیغ همین بس که، تبلیغ نوعی از امر به معروف و نهی از منکر است و نقش این فریضة الهی در میان تمام اعمال عبادی و دینی بر کسی پوشیده نیست. برای تبیین اهمیت تبلیغ و امر به معروف و نهی از منکر، این فرمایش مولی الموحدین علیه السلام کفایت

□ حوزه اولاً باید تلاش کند تا طلاب محترم، سرمایه‌های علمی و اخلاقی لازم را پیدا کنند. تکامل علمی و اخلاقی طلاب حوزه به هیچ روی نباید مورد غفلت واقع شود. بدون علم و اخلاق، قدم گذاشتن در وادی تبلیغ بیهوده است و موجب ایجاد انحراف فکری و اخلاقی در جامعه خواهد بود. در مرحله بعد برای گسترش تبلیغات دینی انجام امور زیر ضروری است:

۱- شناسایی و سطح بندی طلاب و

فضای حوزه بر حسب نیاز و صلاحیت افراد

۲- آموزش کاربردی افراد بر اساس

نیازهای تبلیغی و بر حسب موقعیت زمانی و مکانی

۳- اعزام افراد با توجه به ویژگی‌ها و

صلاحیت‌های آن‌ها و با در نظر گرفتن

موقعیت تبلیغی

در این جا تذکر یک نکته لازم است و

آن این که اعزام‌های تبلیغی فقط نباید

شامل حال روحانیون و طلاب جوان

باشد بلکه با در نظر گرفتن شرایط زمانی

و مکانی و به فرا خور حال باید از فضلا

بزرگان حوزه نیز استفاده کرد.

مبلغان: پرداختن به مسائل علمی

طلاب را یکی از وظایف حوزه شمردید.

لطفاً بفرمایید که چه سطحی از معلومات

عمومی را برای روحانیون مبلغ لازم می‌دانید؟

□ حد اقل واجب برای کسی که

می‌خواهد به تبلیغ برود، رسائل و

مکاسب است. به این شرط که کار

تفسیری و حدیثی نیز، آن هم زیر نظر

اساتید مجرب حوزه انجام داده باشد.

اگر سطح معلومات او تا حد درس خارج

و بیشتر باشد بهتر است. مبلغ باید با

علم وافر و بیان جذاب و شیوا معارف

دینی را به مردم برساند.

۴۰ سال پیش حضرت آیت الله

العظمی وحید خراسانی از منبری‌های

موفق تهران بود. ایشان با آن که سطح

علمی بالایی داشتند، در خطابه و منبر

نیز بسیار حساب شده معارف دینی را

به مردم ابلاغ می‌کردند. از ویژگی‌های

ایشان این بود که از عبارات سنگین فقهی و

اصولی در منبر استفاده نمی‌کردند.

مبلغان: با توجه به شرایط فعلی، آیا

تبلیغ به روش سنتی ثمر بخش است یا

باید چاره دیگری اندیشید؟

□ در همین زمان فعلی، مناطق

مختلف تبلیغی دارای ویژگی‌ها و

شرایط مختلفند. در بعضی از مناطق

باید همان روش‌های سنتی اجرا شود.

اگر در جایی زمینه تبلیغ به شیوه سنتی

باشد و مبلغ اعزامی نیز بر روش سنتی تبلیغ، مسلط باشد هنوز هم بهترین روش، همان روش سنتی امتحان داده شده است که با سیره عملی معصومین علیهم السلام نیز بیشتر شباهت دارد. اگر در منطقه‌ای زمینه اجرای روش سنتی تبلیغ نباشد و یا مبلغ به دلیل عدم تسلط بر آن روش‌ها نمی‌تواند تبلیغات معقولی داشته باشد، باید به شیوه‌های جدیدی که جاذبه بیشتری مخصوصاً برای جوانان دارد با رعایت شؤون روحانی تمسک جست. در هر حال مبلغ دینی با هر یک از دو شیوه که وارد میدان تبلیغ می‌شود باید بر روش و ابزار کار تسلط داشته باشد.

مبلغان: عدم تسلط بر ابزار و راه و روش تبلیغ یکی از آفت‌های تبلیغ است. اگر ممکن است در مورد دیگر آفات تبلیغ توضیح بیشتری بدهید.

□ در مورد آفات تبلیغ فقط به چند نکته بسنده می‌کنیم:

۱- یکی از آفات تبلیغ عملکرد نا درست شخص مبلغ است. مبلغ باید رعایت ادب گفتاری و ادب حضور در محضر حضار مجلس و شؤونات مستمعین را بنماید، او باید متانت داشته و کاملاً مراقب باشد. گاهی ممکن

است با یک منبر و خطابه افرادی را جذب کند و گروهی را بر انجام یک وظیفه الهی مصمم سازد و آن‌ها را در مسیر هدایت قرار دهد اما با یک شوخی بی جا در حال خطابه و یا بعد از منبر، آن عده را از جاذبه ارشاد و هدایت خارج سازد. بعضی از شوخی‌ها و قصه‌ها برای ایجاد تنوع و جاذبه در منبر مناسب و لازم است ولی در بیان این شوخی‌ها باید کمال دقت را داشت تا بخاطر نا بجا بودن، موجب ضربات جبران‌ناپذیر بر روح و ذوق مستمعین و مخصوصاً تازه هدایت شده‌ها نشود.

حرکات و سکنت‌گویی مذهب باید حساب شده باشد. خودم شاهد بودم که عده‌ای از مؤمنین ضمن تشکر از خطیب توانایی که افراد زیادی را جذب کرده بود، به شدت گلایه‌مند بودند که ایشان بالای منبر حرکات و سکنت‌های مناسب شأن یک روحانی مخصوصاً در جایی که زنان هم ایشان را می‌بینند ندارد.

۲- اگر گوینده مذهبی بتواند معارف دینی را به صورت رسا و گویا بیان کند اما خودش دارای تقوای لازم نباشد، کلامش بی اثر خواهد بود و مؤمنین را راضی نخواهد کرد.

۳- اگر سخنان مبلغ معقول و متناسب

با مخاطبین نباشد، زحماتش به هدر خواهد رفت.

۴- اگر هم زمان با برنامه تبلیغی دینی و یا بلافاصله بعد از آن برنامه جذاب‌تر غیر دینی وجود داشته باشد، اثر تبلیغ از بین می‌رود و یا کم می‌شود. مثل این که بعد از پخش سخنان مقام معظم رهبری از سیمای جمهوری اسلامی، یک آهنگ تند مشکوک گذاشته شود یا بعد از برنامه مذهبی مسجد و حسینیه، برنامه‌های جذاب و شادی که احساسات شهوانی جوان‌ها را تحریک می‌کند، برگزار شود.

مبلغان: بحث از جوانان پیش آمد. نظر حضرت عالی در مورد چگونگی جذب جوانان به محافل مذهبی چیست؟

□ برای جذب جوانان اقدامات زیادی را می‌توان انجام داد به عنوان نمونه:

۱- یکی از عوامل مهم در جذب جوانان، بی‌آلایشی و تمیزی مکان تبلیغ و شخص مبلغ است.

۲- دست‌اندرکاران مجلس باید برخوردارشان با جوانان حکیمانه و مؤدبانه باشد.

۳- برای انجام برنامه‌های دینی باید بین جوانان ایجاد رقابت کرد تا بیشتر به محافل مذهبی و تبلیغی جذب شوند.

۴- برنامه‌های تبلیغی طبق شوق و ذوق جوانان باشد به شرط این که شؤونات دینی توسط متولیان تبلیغ رعایت شود. مثلاً شرکت روحانی در جمع اردویی آنان بسیار مؤثر است.

مبلغان: تبیین چه مسائلی در زمان‌های تبلیغی از اهمیت بیشتری برخوردار است؟

□ تبیین مسائل اعتقادی در اولویت اول است. البته باید دقت کنیم تا با تبلیغات صحیح و درست به مردم رشد اعتقادی بدهیم. مثلاً اگر در میان مردم عادی سخن می‌گوئیم، نباید شبهاتی را مطرح کنیم که با شنیدن آن‌ها در دین خود به شک و تردید بیفتند و توان فهم پاسخ آن شبهات را نداشته باشند. برای مردم عادی می‌توان با تبیین آثار مثبت اعتقاد به اصول اعتقادی اسلام، اعتقاد ایشان را تقویت کرد. در ایامی که مناسبت خاص تبلیغی وجود دارد، باید دقت بیشتری در انتخاب موضوع سخن داشت. در این موارد باید موضوع سخن مرتبط با مناسبت مورد نظر باشد و از طرفی چون جمعیت خوبی جمع می‌شود، باید از بیان مسائل اخلاقی و اعتقادی مورد نیاز غفلت نورزید. مثلاً در مراسم شب عاشورا اگر سخنگوی

دینی از امام حسین علیه السلام چیزی نگوید، خطا کرده است. در عین حال از این موقعیت باید استفاده کند و مسائل کلی و زیر بنایی اسلام را نیز مطرح کند. تجربه مفیدی که در این زمینه هست، این است که، خطیب از زبان آن کسی که مناسبت تبلیغی به او تعلق دارد، مسائل زیر بنایی و مواعظ اخلاقی را بیان کند. مثلاً بگوید شب عاشورا متعلق با امام حسین علیه السلام است، بعد وارد این بحث شود که امام حسین علیه السلام در فلان مسأله اعتقادی یا اخلاقی چنین بیاناتی را داشته است. این روش بحث بسیار مفید و مؤثر واقع می‌شود.

مبلغان: با تشکر از جناب عالی که حوصله کردید و به پرسش‌های ما پاسخ دادید. در پایان اگر خاطره‌ای از تبلیغ دارید برای خوانندگان مجله بیان بفرمایید.

□ روزی یک دفعه به ذهنم رسید که به تهران بروم. حرکت کردم. کنار خیابان ایستاده بودم که ماشینی توقف کرد و من سوار شدم. در بین راه بین من و راننده صحبت‌هایی رد و بدل شد و ایشان مرا تا آخر مقصد؛ یعنی، همان جایی که می‌خواستم بروم، برد و گفت: آقا چند سالی است که سؤالاتی در

ذهنم ایجاد شده و واقعاً برایم مشکل روحی ایجاد کرده بود. چند روز پیش به خدا گفتم: خدایا! مرا به راه راست هدایت فرما. امروز دعایم مستجاب شد و جواب سؤالاتم را یافتم.

وقتی از ماشین پیاده شدم، با خودم فکر کردم که اصلاً چرا امروز به تهران آمدم. گویا کار من اصلاً ارزش آمدن به تهران را نداشت و فقط مقرر شده بود که من خودم با پای خودم به تهران بروم و عامل هدایت یک انسان تشنه هدایت شوم و این را از برکات تبلیغ برای خدا می‌دانم.

مبلغان: چنان که نکات خاصی به نظر تان می‌رسد که بیان آن را لازم می‌دانید، بیان بفرمایید.

□ سرمایه علمی، پایبند بودن به بیان معارف دینی و نه چیز دیگر و عامل بودن به آنچه انسان می‌گوید از شرایطی است که هر مبلغ دینی باید داشته باشد و اگر کسی این شرایط را ندارد، تبلیغ نرفتنش بهتر است.

مبلغان: با تشکر از حضرت عالی به خاطر وقتی که در اختیار ما گذاشتید.

□ من هم از همه دست اندرکاران مجله مبلغان تشکر می‌کنم و برای همه شما آرزوی توفیق دارم.